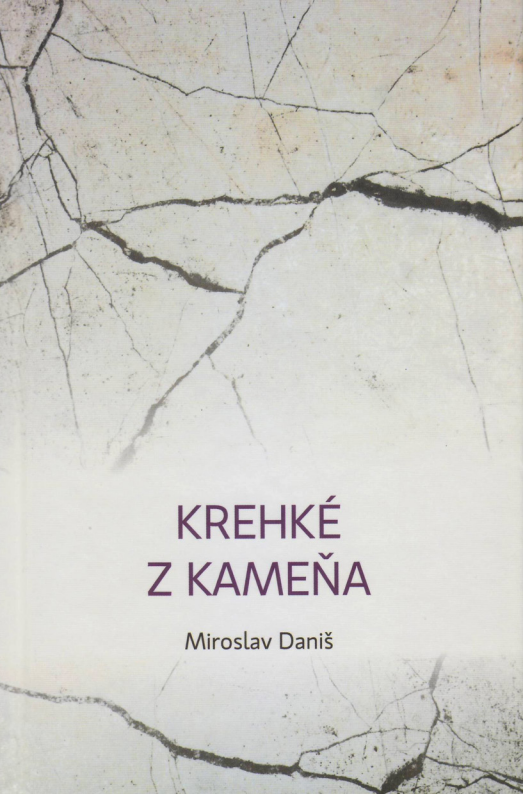

KREHKÉ Z KAMEŇA

Miroslav Daniš

Vydavateľstvo
Spolku slovenských spisovateľov

Miroslav Daniš

Krehké z kameňa

Copyright © Miroslav Daniš, 2016
Cover design © Jana Satková, 2016

© Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov,
spol. s r. o., Bratislava 2016

e-mail: vsss@stonline.sk; <http://www.vsss.sk>

Vydanie knihy finančne podporilo Collegium Historicum.
Spoločnosť priateľov histórie a humanitných vied

VYDAVATEĽSTVO
SPOLKU SLOVENSKÝCH SPISOVATEĽOV, spol. s r. o.

Miroslav Daniš: Krehké z kameňa

Zodpovedná redaktorka: Natália Petranská Rolková (profitexty.sk)

Grafická redaktorka: Jana Satková

Tlač: P+M Turany

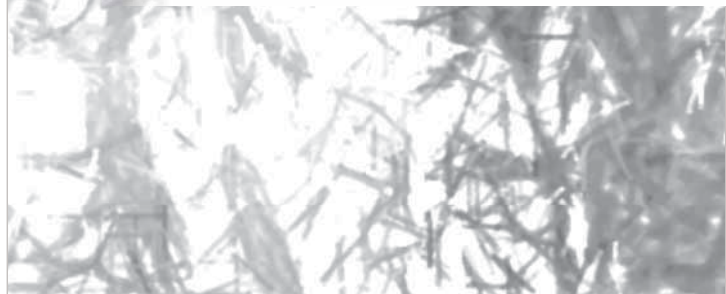
Prvé vydanie

Printed in Slovakia

ISBN 978-80-8061-952-7

Vytratiló sa detstvo z domova

Som stále to zvedavé decko

Som stále to zvedavé decko,
čo vyrástlo popri hruške v záhrade.
Sladké ovocie kládli do košíka,
a moju šťavnatú výchovu
bokom od sveta dospelých.

Po jarkoch a kríkoch som študoval biológiu dieťaťa,
motýľov a neprístojností,
v televízii sledoval monoskop s rukou v rozparku.
S puškou vybíjanou striebornými rajsclinčekom
vystrieľal Indiánom spravodlivosť v Prérii,
za domom zo slamy staval chozrasčot päťročnici.

Páčili sa mi veľké prsia,
aj keď neviem prečo,
učiteľka v škôlke,
čo prezerala celej triede vlasy, či ktosi nemá blchy,
páčilo sa mi hrať do jamky
farebné guľôčky z pálenej hlíny,
dívať sa do rozkrokov nenápadne, len tak, bez rečí,
páčili sa mi šesťdesiate roky
na dvore a na ulici.

Som stále to zvedavé decko,
čo obťažuje svet otázkami,
pozerá rovno do očí,
akoby neexistovali pravidlá
hry na skrývačku.

Odísť do raja nie je ľahké

Môj otec bol ako Adam.

Prvý z mužov v rajskej záhrade.

Mnoho malých nerestí, veľká duša a zlaté ruky.

Moja matka bola ako Eva.

Prvá dáma rajskej záhrady.

Rodinný oheň a plný kalich hojnosti.

Ich záhrada vždy obrobená rozkvitla,
dozreli plody a keď sa zotmelo,
zavesili kľúč od brány na staré miesto
a odišli.

V domčeku pri studni

Pri splne mesiaca prisnil sa mi sen,
že navštívil som, ešte chlapec,
starkú a nadľapu v Potôni.
Na hody sme prišli vždy všetci.
Pri krčme stál kolotoč,
srdce z medovníka pre dámy
a dve strelnice s krepovými ružami.

Sedeli sme v izbe i v kuchyni,
jedli kačacinu, tarhoňu, sladké rožky s makom a orechmi,
do sporáka prikladali kukuričné tuškové a hnedé brikety,
pili vodu z pohárov pri studni.

Potom sme na ručnom mlynčeku mleli kávu,
na kredenci voňala celé hodiny,
a ja som sa tešil najmä na večernú zábavu,
na hlučný smiech rodiny,
na posteľ s vysokými perinami do neba,
kam uložili všetky deti.

Keď som po rokoch odišiel hľadať sám seba,
zaspal v nej drahý nadľapa.
Nebol som tam, nevidel urnu.
Dnes už tam vidieť len studňu v záhrade
a cestičku z krepových ruží.

Vytratilo sa detstvo z domova

Vytratilo sa detstvo z domova
jak leto v neskorý septembrový večer.
Pošliapaná tráva na priedomí
prežila detskú pochodeň.

A dnes viem,
že som zabudol doma ešte čosi,
čo ma tuho ťahalo za rukáv,
vôňa omrznutých slív a opadanej brezy,
z komínov voňajúci dym.

Sekery v rukách detských priateľov
rúbali môj milovaný strom,
na ktorom som vysedával,
kým prišla ohobľovaná dospelosť.

Niečo sväté

Napoleon je mŕtvy, zvon Francúzska.

Stalin je mŕtvy, ruské ucho.

Kristus je mŕtvy, žije.

Bolo to dávno...

a skôr ako som dočítal dejiny,

stíchol hlas otca.

Obyčajné slová pod hruškou

podopierali naše detské sny a krik po živote.

Bolo to dávno,

no ostala modlitba,

jeho hlas na magnetofónovej páske,

niečo sväté.

List mojim blízkym

Dnes prišiel list z Ukrajiny,
krajiny dakedy blízkej,
dnes v zóne Východu.
Na okraji sela Ščastlivoje
s biedou sa tiesni kus mojej rodiny,
uchádza sa o priazeň skúpej hrivny.

Krstný syn Bohdan tu rastie do krásy,
na krajíčku očí slzy, bez otca.
Ten hrdlačí v Amerike, v New Jersey,
bez mena kladie dlažbu
a číta Schopenhauera.

Z roka na rok odkladám tvoje listy do zásuvky, drahá kuma,
z roka na rok Ti neviem pomôcť, Ala Julievna,
neviem sa vrátiť tam, kde sme stavali múry vašej rodnej chaty,
jedli boršč, horúce pečene a melóny,
pili vrchovatý stakan smotany a víno z kaliny,
modlili sa k veľkej slovanskej bohyni
Kollára, Štúra a Ševčenko.

Prešli roky,
cítim, že som si nechal ukradnúť kúsok rodnej hliny,
cítim sa vinný,
cítim sa ako na dlažbe, za ostnatým drôtom.

Kam všetci odlietate?

Keď bociany sedeli na strechách
a my sme im verili.
Keď si čriedy sŕn chodili uhasiť smäd k brodu
kde postával dobytok z dediny
a my sme strážili ich vystrašené oči.
Keď zbraňou detí aj dospelých
bol prak a kamene z potoka.
Keď sa našej nahote tešili vtáci aj ľudia
rozosiati po poliach.
Keď naše staré mamy zbierali po lúkach
liečivé bylinky a my sme z nich v Biblii
sušili svoj herbár šťastia.
Ľudové piesne, liečivé polia aj bociany,
kam všetci odlietate?

Na rozlúčku Sašovi Avenáriovi

Moji priatelia ma opúšťajú

jeden po druhom.

Aj stromy vyrúbané na úvrati

sú mi už akosi neverné,

keď prikladám si k čelu obklad z ich chladnej kôry.

Moje srdce – popol rozviaty po lúke,

moje roky zhoreli do tla na poli,

akoby ani nikdy neboli,

ako šípkový ker bez mena,

čo voľakedy poškriabal mi vlhké pery

ohnivého nepokoja.

Tak veľmi to bolí,

keď opúšťa domy láska,

rodina a moji priatelia.

Skôr ako odišiel

Skôr ako odišiel,
všade voňali fialky.
Varil v kotlíku najlepšie menu
pre kopu priateľov.
Boli stredom Zeme
a voda v jazere príjemne chladila.

Nie je kam bežať.
Útek z krajiny do krajiny,
návrat z domu do domu,
chuť – sladšia, slanšia,
bolesť – sladšia, slanšia.
Tvoje ruky varia a my jeme
v kruhu, po kružnici, po chuti.

Zobúdzanie

Mám rád také sny,
keď ma prídu navštíviť kamaráti,
ktorých už nemôžem stretnúť na ulici,
a pripomenú mi mystérium priateľstva.

Mám rád sny, keď lietam
a nebo sa ma dotýka
s ľahkosťou vetra.

A ešte mám rád, keď ma vo sne
hladia rodičia
a nemusím ráno
v očiach hasiť požiar.

Spartakiáda 1985

Cvičím celý v bielom.
Opálené telá letia opreteký s nebom
a dvestotisícovým aplauzom hľadiska.
Bol som mladý, krásny, vysmiaty
a pri pochode ulicami nám na hlavy
padali z okien a balkónov cigarety.
Na rukách svalnatej socialistickej armády
plávali stehná pražských školáčok
ako sladká odmena za spartakiádu,
čo ešte nevedela, že je posledná
v dvadsiatom storočí
a v Československu.

Bolo to čarovné opäť vidieť
na televíznej obrazovke
archívne zábery
epochálneho medzníka,
ku ktorému čoskoro pribudnú
ďalšie epochálne banality
moderného veku.

V Starej Bystrici

Kráčame po chodníku smrečinou,
kde korene sa tlačia na povrch,
aby nám ukázali svoje dejiny,
a kamene – žlté rýdziky,
plnia klobúk cestou do doliny.

Ujčiná už podojila Kvetku aj Malinu,
u Drozda na kopci dymia komíny
a v kováцskej vyhni strýc
kuje pre šťastie
koňom podkovy.

Ako chlieb do pece hádzeme
dolu krkom vrelé posúchy
a na večer pri Bielom potoku s chlapcami,
čo sa pýšia, že majú nožíky,
pečieme zemiaky a račie klepetá.

Ranné zore nás vyobliekajú
na nedeľnú omšu v nádeji,
že sa zbavíme hriechov,
čo sme vytiahli z pahreby
našich hôr a sŕdc.

Nežný boa constrictor

(alebo revolúcia sa podarila, pacient opäť zomiera)

17. 11. 2009

Vrátil som sa domov.

Boli to už roky, čo som odišiel.

Všetko bolo na svojom mieste:

knihy, obrazy, váza, pamäť.

Oleander v záhrade opäť odkvitol.

Hľadal som všetkých známych

z ulíc, príbytkov, záhrad, reštaurácií,

chodieb, vlakov, úradov, pracovní.

Boli všade, no mali plné ruky práce

najmä so sebou,

mali na rukách biele rukavičky

a vavrínový veniec s vráskami

najmä pri výročiach revolúcie,

ktorej z brucha vypadávali kľúče.

Bol som ako hosť v hotelovej izbe

s kartičkou do dverí,

za ktorými stál had – hroznýš,

aby udusil potrebu dýchať

na zaľudnených námestiach.

Opäť som sa vrátil neskoro.
S opratami na mozgu
Eurovízie.

Duša si zvykne.

A skúsenosť?

Návraty domov
sa ako zákon vždy vymknú
z osídíel domoviny.
Doma sa cítim tam, kde môžem
niečo zmeniť.

Palica

Stála v kúte.
Jej vyhladený hrb
bol zrkadlom doby,
o ktorú sa opierala
cestou-necestou.

Na palice sme väčšinou sami
a často až vtedy
si uvedomíme ich silu
a dva konce.

Palicu mal môj strýc.
Opieral sa ňou pri výstupoch
na vrcholky hôr.

Palicu mal môj učiteľ.
Nútil nás spamäti spočítať čísla
a zabúdal, že o myslení
viac svedčia rovnice a logické úkony.

S palicou som si vždy predstavoval básnikov,
čo sa dožili dlhého veku.
Pomáhala im dosiahnuť
koniec umeleckej dráhy a života.

Vzácná bola palica mojej starej mamy,
čo sa dožila deväťdesiatky.
Zdedila ju od svojej babky,
ktorú som nikdy nepoznal,
no jej palica čakala na moju budúcnosť
zavesená v rohu a v nádeji,
že sa jej dočkám.